

## MACARİSTAN'IN DEMOKRATİK GERİLEMESİ: AB İÇİNDE REKABETÇİ OTORİTER REJİME DÖNÜŞÜM

Avrupa Birliği, kuruluşundan bu yana demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel haklar gibi normatif değerler üzerine inşa edilmiş bir projedir. Ancak 2010'dan itibaren Macaristan, bu değerlerin ciddi bir sınavı haline gelmiştir. 1990'larda Doğu Bloku'nun en başarılı demokrasisi olarak anılan Macaristan, 2025 itibarıyla Freedom House ve Dünya Adalet Projesi gibi kuruluşlar tarafından "kısmen özgür" veya "melez rejim" olarak sınıflandırılmakta ve AB içinde demokratik gerilemenin en çarpıcı örneği olarak gösterilmektedir. Bu durum, Viktor Orbán'ın 2010'dan itibaren uyguladığı yürütme erkinin aşırı güçlenmesi yoluyla ülkeyi rekabetçi otoriter bir rejime dönüştürmesinden kaynaklanmaktadır.

### Kuramsal Çerçeve: Demokratik Gerileme ve Rekabetçi Otoriterlik

Bermeo'nun demokratik gerileme tanımına göre, bu süreç devletin demokrasiyi ayakta tutan siyasi kurumlardan herhangi birini tasfiye etmesi anlamına gelir. Macaristan'daki gerileme, yürütme erkinin aşırı güçlenmesi nedeniyle yaşanmıştır. Bu sürecin sonucunda ortaya çıkan rejim, "rekabetçi otoriterlik" olarak adlandırılmaktadır: yani seçimler yapılmaya devam etmekte ancak oyun alanı sistematik olarak adaletsiz hale gelmektedir.

Bu dönüşümü anlamak için altı temel mekanizma öne çıkmaktadır: yargı ve anayasanın ele geçirilmesi, medya ve basın ele geçirilmesi, sivil toplumun baskı altına alınması, seçim sisteminin değiştirilmesi, yatay hesap verebilirlik mekanizmalarının çöküşü ve AB dışı aktörlerle yakınlaşırken AB ile uzaklaşma. Macaristan örneği, AB üyeliğinin tek başına demokratik gerilemeyi engellemeye yetmediğini, aksine AB'nin mevcut yaptırım mekanizmalarının (7. Madde ve fon kesintileri gibi) otoriterleşmeyi durdurmada yetersiz kalabildiğini göstermesi açısından AB'nin normatif gücünün sınırlarını da ortaya koymaktadır.

## **1. Yargının ve Anayasanın Ele Geçirilmesi**

2010 seçimlerinde Orban'ın partisi olan Fidesz oyların %53'ünü almasına rağmen, seçim sisteminin yapısı nedeniyle parlamentonun %67'sini kazanmıştır. Bu sonuçların akabinde ise 2011 yılında "Temel Yasa" adı verilen yeni bir anayasa kabul edilmiş ve gücü elinde toplama yolunda atılan ilk adım atılmıştır.

İkinci önemli olay ise yargıçların zorunlu emekliliğe sevk edilmesidir. Orbán hükümeti emeklilik yaşını düşürmüştü ve bu durum yargı sisteminin çökmesine yol açmıştır. Başsavcı Péter Polt 2010'da atanmış ve kendisine 12 yıl boyunca görevden alınamayacak yetkiler verilmiştir. Polt bu yetkilerin verdiği güçle muhalefete yönelik soruşturmaları denetleyen kilit bir figür haline gelmiştir.

## **2. Medyanın ve Basının Ele Geçirilmesi**

2011 yılında çıkarılan Medya Yasası ile birlikte tüm üyeleri hükümet tarafından atanan tek bir Medya Kurulu (NMHH) oluşturmuştur. Bu durum medyada tekelleşmeye yol açmıştır. Orban hükümeti medya ve basını ele geçirmek için bir sonraki adım olan Nepszabadsag gazetesini kapatmak için ekonomik nedenler öne sürerek gazeteyi kapatmıştır ancak tüm kamuoyu gazetenin hükümeti eleştirdiği için kapatıldığını bilmektedir.

Adaletsizliğin bir diğer göstergesi, 2021'de RTL Klub'a kesilen cezalardır. NMHH'nin resmi açıklamasına göre, RTL Klub ve TV2 toplamda 8 milyon forintten fazla para cezası almıştır. Bu durum muhalefet ve hükümet medyası arasındaki adaletsizliği gözler önüne sermiştir.

## **3. Sivil Toplumun Baskı Altına Alınması**

"Stop Soros" yasaları, görevdeki yetkili kişilere göçmenlere yardım eden STK'ları "yabancı fonlu" olarak etiketleme ve bağışları suç sayma yetkisi vermiştir. Bu yasalar, sivil toplum hareketlerini fiilen imkânsız hale getirmiştir.

Aynı zamanda Orta Avrupa Üniversitesi (CEU), 2017'de kabul edilen bir yasa gereği ABD'de lisans almak zorunda bırakılmıştır; ancak Avrupa'daki üniversitelerin neredeyse hiçbiri bu şartı karşılamamaktadır. Bu durum, üniversite ve sivil toplum olaylarına ciddi zarar vermiş ve üniversite Viyana'ya taşınmak zorunda kalmıştır.

#### **4. Seçim Sisteminin Değiştirilmesi**

Yurt dışında yaşayan yaklaşık 1 milyon Macar vatandaşına posta yoluyla oy kullanma hakkı verilmiştir. Radio Free Europe raporuna göre, yurt dışı oylarının yaklaşık %80'i Fidesz'e gitmektedir. Böylece Orbán, kendi seçmenlerinin oy kullanma haklarını bir şekilde yasallaştırmıştır.

2011 ve 2013'teki değişiklikler, milletvekili sayısını 386'dan 199'a düşürmüş ve oy bölgelerini tamamen yeniden çizmiştir. Bu yeniden çizim, gerrymandering benzeri şekilde Fidesz'in güçlü olduğu kırsal alanları sistematik olarak kayırmaktadır. Sonuç olarak, 2022 seçimlerinde Orbán oyların yalnızca %52'sini almasına rağmen parlamentonun %67'sini kazanmış ve anayasal olarak çoğunluğunu korumuştur.

#### **5. Yatay Hesap Verebilirlik Mekanizmalarının Çöküşü**

Yeni anayasa değişikliği ile Kamu Denetçilerinin (Ombudsman) yetkileri kısıtlanmıştır. Bu, ombudsmanların artık hükümet eylemlerine karşı bağımsız rapor yayınlamayacağı anlamına gelmektedir.

Ek olarak ülkedeki Sayıştay'ın yapısı da değiştirilmiştir. Fidesz'e yakın kişileri içeren bu kurum, artık yalnızca muhalefet tarafından yönetilen belediyelerin harcamalarını denetlemekte, hükümet harcamalarına müdahale etmemektedir. Tüm bu gelişmeler sonucunda yatay hesap verilebilirlik çökmüş ve demokrasi ciddi zarar görmüştür.

#### **6. AB Dışı Aktörlerle Yakınlaşırken AB ile Uzaklaşma**

AB'nin 2018'de Macaristan'a karşı 7. Madde kapsamında başlattığı işlemler, Macaristan'ın otoriterleşmesini tetikleyen faktörlerden biri olmuştur. Devamında 2022'de AB, yasayı ihlal ettiği gerekçesiyle Macaristan'a ayrılan 6 milyar avroluk fonu bloke etmiştir. Bu durum Orbán'ın popülist desteğini artırmış ve AB'yi suçlama fırsatı vermiştir.

AB ile ilişkilerin kötüleşmesi ve devlet başkanlarının ideolojik yakınlıkları sebebiyle Macaristan Rusya eksenine doğru kaymıştır. Bu süreçte, Rusya'ya uygulanan yaptırımları reddetmiş ve Paks nükleer santralini genişletmek için bir Rus şirketiyle anlaşma imzalamıştır. Yani AB'nin etkisi azaldıkça yerini Rusya gibi aktörler boşluğu doldurmuş ve otoriter istikrarı beslemiştir.

AB ile ilişkilerin kötüleşmesi, Macaristan'ı yalnızca Rusya'ya yakınlaştırmakla kalmamış, aynı zamanda diğer AB dışı aktörlerle de stratejik bağlar geliştirmesine yol açmıştır. Orbán döneminde Macaristan, İsrail ile Avrupa Birliği içindeki en güçlü müttefik ilişkilerinden birini tesis etmiştir. Budapeşte, AB'nin İsrail aleyhindeki ortak bildirimlerini ve yaptırım girişimlerini sık sık veto ederek Tel Aviv için adeta bir "yangın duvarı" işlevi görmüştür. Bu stratejik yakınlık, Netanyahu hakkında Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yakalama kararı çıkarmasının ardından Orbán'ın Netanyahu'yu Budapeşte'ye davet etmesi ve Macaristan'ı UCM'den çekme kararı almasıyla en üst seviyeye ulaşmıştır.

## **2025 Verileri Işığında Macaristan'ın Durumu**

Freedom House 2025 raporuna göre Macaristan 100 üzerinden 65 puan alarak "Kısmen Özgür" kategorisinde yer almıştır. Bu puan, Macaristan'ı yalnızca Avrupa Birliği içindeki en düşük demokrasi puanına sahip ülke yapmakla kalmamakta, aynı zamanda onu Rusya gibi otoriter ülkelerle aynı kategoriye, rekabetçi otoriter rejim olarak sınıflandırmaktadır. Bu düşük puanın ana nedenleri arasında yargı bağımsızlığının zayıflaması, medya özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar, anayasal reformlar yoluyla yürütme erkinin aşırı güçlenmesi ve hukukun üstünlüğünün aşınması yer almaktadır.

Dünya Adalet Projesi'nin 2025 Hukukun Üstünlüğü Endeksi'ne göre Macaristan, 1 üzerinden 0,5 puanla AB içinde açık ara en düşük performans gösteren ülkedir. Endeksin sekiz faktörünün tamamında gerileme yaşayan Macaristan, 2015'teki 36. sıradan 143 ülke arasında 79. sıraya gerilemiştir. Bu tablo, Macaristan'ın AB içinde hukukun üstünlüğü devleti olmaktan çıktığını ve kamu düzeni ile güvenliği nispeten başarılı ancak demokratik kurumları tamamen aşınmış bir rekabetçi otoriter rejim haline geldiğini göstermektedir.

## **Sonuç**

Kısacası Macaristan örneği, demokratik gerilemenin nasıl sistematik, adım adım ve anayasal araçlarla gerçekleştirilebileceğini göstermektedir. Seçimler devam etse de, oyun alanı iktidar partisi lehine o kadar adaletsiz hale gelmiştir ki, bu rejim artık rekabetçi otoriterlik olarak sınıflandırılmaktadır. AB'nin 7. Madde işlemleri ve fon kesintileri gibi müdahaleleri ise paradoksal bir şekilde Orbán'ın popülist söylemini güçlendirerek otoriterleşmeyi derinleştirmiştir. Bu durum, AB'nin normatif gücünün ve mevcut yaptırım mekanizmalarının,

ye devletlerdeki demokratik gerilemeyi durdurmada ne kadar sınırlı kaldığını göstermesi açısından AB'nin geleceği için de önemli dersler içermektedir.

Nisan 2026 sonrasında Orbn sonrası dönemde yeni hkmetin öncelikli gündeminde, Avrupa Birliği ile ilişkileri normalleştirmek ve askıya alınan fonları serbest bırakmak yer almaktadır. Ancak dönüşümün, Orbn'ın "illiberal" sisteminin derin yapılarını ve toplumsal kutuplaşmayı aşmak açısından zorlu olacağı, Magyar'ın da eski Fidesz içinden gelmesi nedeniyle ideolojik olarak net bir kopuştan ziyade milliyetçi bir düzeltme olarak görülebileceği belirtilmektedir. Macaristan'ın önümüzdeki dönemde AB ile ilişkilerini normalleştirip normalleştiremeyeceği, yalnızca Macaristan'ın değil, aynı zamanda AB'nin genişleme ve komşuluk politikaları bağlamında kendi normatif kimliğini ne kadar koruyabildiğinin de bir testi olacaktır.

**HALİL EFE AKKAYA**

**- SvS Yazarı**

## KAYNAKÇA

- Anadolu Agency. (2018, September 12). European Parliament initiates action against Hungary.
- Baczynska, G., & Szakacs, G. (2022, September 18). In a first, European Union moves to cut money for Hungary over damaging democracy. Reuters.
- BBC News Türkçe. (2011, February 8). Macaristan'dan medya yasasında geri adım [Hungary steps back on media law].
- Bienvenu, H. (2016, October 11). Newspaper closes in Hungary, and Hungarians see government's hand. The New York Times.
- Börzel, T. A., & Sedelmeier, U. (2017). The EU's governance of illiberal member states: The case of Hungary and Poland. *Journal of European Public Policy*, 24(8), 1153-1171.
- Davies, A. (2022, August 27). Russia to build two nuclear reactors in Hungary. BBC News.
- Euronews. (2018, May 3). Pressure on NGOs working with refugees increases in Hungary.
- Freedom House. (2010, June 24). Freedom in the World 2010 – Hungary. Refworld.
- Freedom House. (2025). Freedom in the World 2025 – Hungary.
- Gábor Halmai. (2022, September 27). Coping strategies of the Hungarian Constitutional Court since 2010. Verfassungsblog.
- Kovács, Z., & Vida, G. (2015). Geography of the new electoral system and changing voting patterns in Hungary. *Acta Geobalcanica*, 1(2), 55–64.
- National Media and Infocommunications Authority. (2021, December 13). RTL Klub and TV2 fined for a total of more than HUF 8 million for incorrect age-rating.
- Rutai, L. (2022, February 21). A tale of two diasporas: The battle for Hungarian voters abroad. Radio Free Europe/Radio Liberty.
- Than, K. (2018, December 12). Hungary to set up courts overseen directly by government. Reuters.
- Than, K., & Dunai, M. (2013, March 12). Hungary, defying EU, limits powers of top court. Reuters.

Thorpe, N. (2020, October 6). Hungary broke EU law by forcing out university, says European Court. BBC News.

Woods, J. (2025, May 4). Péter Magyar: PM Orbán will soon dismiss Chief Prosecutor Péter Polt. Daily News Hungary

World Justice Project. (2025). Rule of Law Index 2025 – Country profile: Hungary.